

Obsah

Úvod	i
Historie statistiky	1
1 Průzkumová analýza jednorozměrných dat, diagnostické grafy	5
1.1 Motivace	5
1.2 Funkcionální charakteristiky datového souboru	5
1.2.1 Označení	5
1.2.2 Bodové rozložení četností	6
1.2.3 Intervalové rozložení četností	8
1.3 Číselné charakteristiky datového souboru	9
1.3.1 Znaky nominálního typu	9
1.3.2 Znaky ordinálního typu	9
1.3.3 Znaky intervalového a poměrového typu	11
1.4 Diagnostické grafy	13
1.4.1 Krabicový diagram (Box plot)	13
1.4.2 Normal probability plot (N-P plot)	14
1.4.3 Quantile - quantile plot (Q-Q plot)	15
1.4.4 Probability - probability plot (P-P plot)	16
1.4.5 Histogram	16
1.4.6 Vzhled diagnostických grafů pro rozložení s různou šikmostí	16
1.5 Příklady	18
2 Úvod do indexní analýzy	19
2.1 Motivace	19
2.2 Ukazatel a jeho druhy	19
2.2.1 Rozlišení ukazatelů z věcného hlediska	19
2.2.2 Rozlišení ukazatelů z hlediska stejnorodosti	20
2.3 Indexy, difference a jejich typy	20
2.3.1 Typy srovnávání hodnot ukazatelů	20
2.3.2 Druhy srovnávání hodnot ukazatelů	20
2.3.3 Rozlišení indexů z hlediska věcného obsahu	21
2.3.4 Rozlišení indexů z hlediska stejnorodosti	21

2.3.5	Rozlišení indexů z hlediska prostorového vymezení	22
2.4	Individuální indexy a diference	22
2.4.1	Jednoduché individuální indexy a diference	22
2.4.2	Bazické a řetězové indexy	23
2.4.3	Složené individuální indexy a diference	23
2.5	Souhrnné indexy a diference	25
2.5.1	Souhrnné indexy množství	25
2.5.2	Souhrnné indexy úrovně (ceny)	26
2.6	Příklady	27
3	Popis časových řad	29
3.1	Motivace	29
3.2	Časové řady	29
3.2.1	Pojem časové řady	29
3.2.2	Druhy časových řad	29
3.2.3	Grafické znázornění časové řady	30
3.3	Popisné charakteristiky časových řad	31
3.3.1	Průměr okamžikové časové řady	31
3.3.2	Průměr intervalové časové řady	32
3.4	Dynamické charakteristiky časových řad	32
3.4.1	Absolutní přírůstky	32
3.4.2	Relativní přírůstek	33
3.4.3	Koeficient růstu (tempo růstu)	33
3.5	Odhad trendu časové řady pomocí regrese	34
3.5.1	Aditivní model časové řady	34
3.5.2	Cíl regresní analýzy trendu	34
3.5.3	Nejdůležitější typy trendových funkcí	35
3.5.4	Orientační ověření kvality modelu	35
3.6	Odhad trendu časové řady pomocí klouzavých průměrů	37
3.6.1	Podstata klouzavých průměrů	37
3.6.2	Šířka vyhlazovacího okénka	37
3.7	Příklady	39
4	Průzkumová analýza vícerozměrných dat	41
4.1	Motivace	41
4.2	Vizualizace vícerozměrných dat	41
4.3	Podstata metody hlavních komponent	42
4.3.1	Označení	42
4.3.2	Základní pojmy	42
4.3.3	Získání hlavních komponent	43
4.4	Shluková analýza	44
4.4.1	Cíl shlukové analýzy	44
4.4.2	Podobnost objektů	44
4.4.3	Hierarchické shlukování	44
4.5	Příklady	49

5	Základní pojmy matematické statistiky	51
5.1	Motivace	51
5.2	Náhodný výběr a statistiky odvozené z náhodného výběru	52
5.2.1	Pojem náhodného výběru	52
5.2.2	Pojem statistiky, příklady důležitých statistik	52
5.3	Bodové a intervalové odhady parametrů a parametrických funkcí	53
5.3.1	Typy bodových odhadů	54
5.3.2	Vlastnosti důležitých statistik	55
5.3.3	Pojem intervalu spolehlivosti	56
5.3.4	Postup při konstrukci intervalu spolehlivosti	56
5.3.5	Šířka intervalu spolehlivosti	58
5.4	Plánování pokusů	58
5.4.1	Jednoduché pozorování	59
5.4.2	Dvojné pozorování	59
5.4.3	Mnohonásobné pozorování	59
5.5	Úvod do testování hypotéz	60
5.5.1	Nulová a alternativní hypotéza	60
5.5.2	Chyba 1. a 2. druhu	61
5.5.3	Testování pomocí kritického oboru	61
5.5.4	Testování pomocí intervalu spolehlivosti	62
5.5.5	Testování pomocí p -hodnoty	63
5.5.6	Příklad	63
5.6	Příklady	66
6	Parametrické úlohy o jednom náhodném výběru	71
6.1	Náhodný výběr z normálního rozložení	71
6.1.1	Rozložení statistik odvozených z výběrového průměru a výběrového rozptylu	71
6.1.2	Intervaly spolehlivosti pro parametry μ, σ^2	73
6.1.3	Testování hypotéz o parametrech μ, σ^2	75
6.1.4	Provedení testů o parametrech μ, σ^2 pomocí kritického oboru	75
6.2	Náhodný výběr z dvourozměrného normálního rozložení	76
6.2.1	Interval spolehlivosti pro parametr μ	76
6.2.2	Párový t -test	77
6.3	Náhodný výběr z alternativního rozložení	77
6.3.1	Rozložení statistiky odvozené z výběrového průměru	77
6.3.2	Asymptotický interval spolehlivosti pro parametr θ	78
6.3.3	Testování hypotézy o parametru θ	78
6.4	Příklady	79
7	Parametrické úlohy o dvou nezávislých náhodných výběrech	83
7.1	Dva nezávislé náhodné výběry z normálních rozložení	83
7.1.1	Rozložení statistik odvozených z výběrových průměrů a výběrových rozptylů	83

7.1.2	Intervaly spolehlivosti pro parametrické funkce $\mu_1 - \mu_2, \sigma_1^2/\sigma_2^2$	85
7.1.3	Testování hypotéz o parametrických funkcích $\mu_1 - \mu_2, \sigma_1^2/\sigma_2^2$	88
7.1.4	Provedení testů o parametrických funkcích $\mu_1 - \mu_2, \sigma_1^2/\sigma_2^2$ pomocí kritického oboru	88
7.2	Dva nezávislé náhodné výběry z alternativních rozložení	90
7.2.1	Rozložení statistiky odvozené z výběrových průměrů	90
7.2.2	Asymptotický interval spolehlivosti pro parametrickou funkci $\theta_1 - \theta_2$	90
7.2.3	Testování hypotézy o parametrické funkci $\theta_1 - \theta_2$	91
7.3	Příklady	92
8	Parametrické úlohy o více nezávislých náhodných výběrech	95
8.1	Více nezávislých náhodných výběrů z normálních rozložení	95
8.1.1	Motivace	95
8.1.2	Označení	96
8.1.3	Testování hypotézy o shodě středních hodnot	96
8.1.4	Bartlettův a Levenův test shody rozptylů	98
8.2	Metody mnohonásobného porovnávání	98
8.2.1	Tukeyova metoda	99
8.2.2	Scheffého metoda	99
8.3	Příklad	99
8.4	Význam předpokladů v analýze rozptylu	100
8.5	Více nezávislých náhodných výběrů z alternativních rozložení	100
8.5.1	Test homogenity binomických rozložení	100
8.5.2	Test homogenity binomických rozložení založený na arkus- sinusové transformaci	102
8.5.3	Mnohonásobné porovnávání	102
8.6	Příklady	103
9	Neparametrické testy o mediánech	107
9.1	Motivace	107
9.2	Uspořádaný náhodný výběr, vektor pořadí a jeho vlastnosti	107
9.3	Jednovýběrové pořadové testy	108
9.3.1	Znaménkový test	108
9.3.2	Jednovýběrový Wilcoxonův test	110
9.4	Dvouvýběrové pořadové testy	111
9.4.1	Dvouvýběrový Wilcoxonův test	111
9.4.2	Waldův – Wolfowitzův test	112
9.4.3	Dvouvýběrový Kolmogorovův – Smirnovův test	113
9.5	Kruskalův – Wallisův test a mediánový test	114
9.5.1	Formulace problému	114
9.5.2	Kruskalův – Wallisův test	114
9.5.3	Mediánový test	115

9.5.4	Metody mnohonásobného porovnávání	115
9.6	Příklady	116
10	Porovnání empirického a teoretického rozložení	119
10.1	Motivace	119
10.2	Kolmogorovův – Smirnovův test	119
10.3	Shapiroův – Wilkův test normality	121
10.4	Testy dobré shody	121
10.5	Příklady	123
11	Analýza závislosti dvou veličin	125
11.1	Motivace	125
11.2	Testování nezávislosti nominálních veličin	125
11.2.1	Popis testu	125
11.2.2	Podmínky dobré aproximace	126
11.2.3	Měření síly závislosti	126
11.2.4	Čtyřpolní tabulky	127
11.3	Testování nezávislosti ordinálních veličin	128
11.4	Testování nezávislosti intervalových či poměrových veličin	130
11.4.1	Pearsonův koeficient korelace	130
11.4.2	Výběrový koeficient korelace	130
11.4.3	Koeficient korelace dvourozměrného normálního rozložení	131
11.4.4	Testování hypotézy o nezávislosti	131
11.4.5	Porovnání koeficientu korelace s danou konstantou	133
11.4.6	Porovnání dvou koeficientů korelace	133
11.4.7	Interval spolehlivosti pro koeficient korelace	134
11.5	Příklady	136
I	Statistické tabulky	139
	Distribuční funkce standardizovaného normálního rozložení	141
	Kvantily standardizovaného normálního rozložení	143
	Kvantily Pearsonova rozložení	144
	Kvantily Studentova rozložení	146
	Kvantily Fisherova – Snedecorova rozložení pro $\alpha = 0,95$	147
	Kvantily Fisherova – Snedecorova rozložení pro $\alpha = 0,975$	151
	Kritické hodnoty studentizovaného rozpětí	155
	Kritické hodnoty znaménkového testu	156
	Kritické hodnoty jednovýběrového Wilcoxonova testu	157
	Kritické hodnoty dvouvýběrového Wilcoxonova testu	158
	Kritické hodnoty dvouvýběrového Kolmogorovova – Smirnovova testu	159
	Kritické hodnoty Neményiho metody	160
	Kritické hodnoty a modifikované kritické hodnoty Kolmogorovova – Smirnovova testu	161
	Kritické hodnoty pro Spearmanův koeficient pořadové korelace	162

Rejstřík	163
Označení	167
Seznam použité literatury	169